

Sporen van Het Hof van Hollandt

Winkel en kroeg aan de Kuipershaven

Kuipershaven 11 op een prentbriefkaart uit 1900-1906
Regionaal Archief Dordrecht

MARC DORST
EN CHRISTINE
WEIJS

Drie jaar geleden stond het pand aan de Kuipershaven 11 nog in lichterlaaie. De kap brandde grotendeels uit. Maar het gebouw gaf zich niet zomaar gewonnen, want behalve de kap bleef alles intact. Er werden verrassende vondsten gedaan: een unieke tegelvloer en zeldzaam sierpapier uit de 16de eeuw. En een primeur: voor het eerst deden de archeologen onderzoek bovengronds, op de eerste verdieping.

WINKEL VAN SINKEL, KROEG EN LOGEMENT

Misschien dacht u dat hier een pandje uit de 19de eeuw stond, een klein en sober huisje. Maar na de bijzondere vondsten en gedegen archiefonderzoek blijkt het pand een rijke geschiedenis van 450 jaar te vertellen. In de middeleeuwen liep de stadsmuur ter hoogte van de Kuipershaven en lag alle bebouwing langs de Wijnstraat. De achtererven van deze grote koopmanshuizen liepen tot aan de stadsmuur.

Het perceel waar nu Kuipershaven 11 staat, hoorde in die tijd bij Herberg Den Toelast aan de Wijnstraat, nu pakhuis Bordeaux. De huidige Kuipershaven 11 werd eind 16de eeuw als bijhuis van deze herberg gebouwd. Met de aanleg van de Wolwevershaven in 1609 werd de stadsmuur afgebroken en ontstond er een nieuwe laad- en loskade die bekend stond als de Engelsche kaeije. In 1651 kwam het bijhuis in handen van de weduwe van Jan van Diemen. Zij zag wel handel in de toenemende bedrijvigheid op de nieuwe kade

en startte er 'Het Hof van Hollandt'. Een combinatie van een soort winkel van Sinkel, een kroeg en later ook logement. Wie aan wal kwam, kon hier meteen zijn dorst lessen.

SIERPAPIER EN VERBORGEN VLOER

Het huis had nog een houten skelet en houten vloeren met zware balken. De ruimte op de eerste verdieping is vrij laag, maar dit werd ruimschoots gecompenseerd door wat een fantastisch plafond geweest moet zijn: het was beplakt met sierpapier, waarop verschillende

diersoorten stonden afgebeeld. Op de kleine stukjes die bewaard zijn gebleven zijn een os, een hert met groot gewei en – niet bepaald Europees – een panter te zien. Elk dier is gevat in een bewerkte cirkel met bandwerk daar omheen. De voorstellingen werden in houtblokken uitgesneden en als blokdruk op het papier aangebracht.

In het pand werd nog een bijzondere vondst gedaan: een unieke tegelvloer uit de 16de eeuw, die verborgen lag onder de vloer die er later overheen was gelegd. Tegelvloeren uit die tijd op de

17de-eeuwse beschrijving

16de-eeuws sierpapier

Onder de vloer gevonden voorwerpen

verdieping zijn erg uitzonderlijk, niet alleen in Dordrecht, maar in heel Nederland. Eind 17de eeuw werd over deze verzakte vloer een tweede (planken) vloer gelegd, die vervolgens in de 20ste eeuw weer onder een derde vloer verdween. In ruim 200 jaar verzamelde zich een dikke laag zand en stof in de ruimte eronder, ingelopen door de klanten van de winkel/kroeg. Maar ook allerlei (gebroken) voorwerpen verdwenen door de kieren. En juist deze vondsten, die eeuwenlang 'gevangen' zaten in het zand onder de vloer, vertellen veel over wat zich de afgelopen eeuwen op deze verdieping heeft afgespeeld.

ARCHEOLOGIE BOVENGRONDS

Vanaf het midden van de 17de eeuw was het pand in gebruik als winkel en kroeg. Na 1800 werd de eerste verdieping mogelijk woonruimte. Het meeste afval uit de eerste periode bestaat uit fragmenten van gebruikte en ongebruikte tabakspijpen, waarvan 418 stukken – voorname-lijk stelen – zijn gevonden. Dit sluit mooi aan bij een archiefstuk waarin wordt vermeld dat tabaks-waar één van de belangrijkste winkelproducten van Het Hof van Hollandt was.

Maar er werd hier duidelijk ook 'aangenaam vertoefd'. Daarop wijzen vondsten als speelkaarten, een dobbelsteen van bot en verschillende houten speelschijfjes,

waaronder een damschiif en een schijfje met cijferopdruk.

Bij sommige spelletjes werd waarschijnlijk ook gegokt, want onder de vloer lagen veel munten, voornamelijk duiten: koper-muntjes met een lage waarde. Daarnaast zijn ook vier zilveren munten, 2-stuiver stukken en een zogeheten bezemstuiver gevonden. De meeste komen uit provincies van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, zoals Zeeland, Utrecht, Gelderland, Overijssel, Holland en Groningen. Ook zijn er 13 kopermunten gevonden uit Duitsland, de Zuidelijke Nederlanden, Frankrijk en Zweden. Blijkbaar werden de haven en kade in de 18de eeuw goed bezocht door scheepsvolk uit deze streken.

De muntdateringen geven mooi aan hoe lang de vloer in gebruik was: tussen 1678 en 1792. Slechts twee munten zijn veel jonger, namelijk uit 1878 en 1906. Dit lijkt een aanwijzing dat de bovenverdieping na 1800 een andere bestemming kreeg.

EEND EN MOSSELEN

Dat er in Het Hof van Hollandt werd gegeten en gedronken, is af te leiden uit scherven van drinkglazen en serviesgoed en uit etensresten. In ieder geval stonden er mosselen en taling – een eendensoort – op het menu. Het meeste afval lag aan de westelijke kant van de verdie-

ping, waar zich een haard bevond waardoor het hier aangenamer vertoeven was.

Maar de kieren van de vloer slokten meer op: knopen, kralen, een broche, knikkers, een kam van hoorn, sleutels, een schaar-tje, een schrijfleij en leien griffels, spelden en naalden. Eén van de sleutels is een klein opwindsleuteltje van een zakhorloge. Misschien verloren door een klant, maar het kan ook koopwaar geweest zijn. Van enkele leien griffels, die verpakt waren in een gekleurde papieren wikkel, kunnen we aannemen dat ze in de winkel verkocht werden. Al met al heeft het recente onderzoek in Kuipershaven 11 een schat aan nieuwe informatie opgeleverd over een unieke plek met een kleurrijk verhaal. Een verhaal dat gelukkig niet in vlammen is opgegaan. <

16de-eeuwse tegelvoer op de eerste verdieping